

18/4/84

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Πέντε Έλληνες ζωγράφοι του εξωτερικού προχωρημένη μορφή τέχνης

Πέντε Έλληνες ζωγράφοι, άλλοι από την Μακεδονία και άλλοι από την νότια Ελλάδα, που έζησαν και δημιούργησαν στην Αμερική ή στην Ευρώπη, παρουσιάζουν έργα τους στην παναθηναϊκή της Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών (πάνω από το ΚΘΒΕ) και δείχνουν μια τέχνη προχωρημένη, αν και όχι άγνωστη.

Ο Αθλιπας Τσιάρας, που γεννήθηκε από Μακεδόνες γονείς και μετανάστευσε στις Ηνωμένες Πολιτείες, δείχνει μια σειρά φωτογραφιών, όπου όμως η επέμβαση του καλλιτέχνη είναι εμφανής. Τα έργα του τα χαρακτηρίζει «θάμνα άμμου» - οικογενειακό λείψωμα - με την έννοια ότι όλα δένονται με ζωωτεριά οπίσθεν και οικογενειακές σκηνές και μορφές, όπου όμως τα στοιχεία του σαρκασμού και του χυμού παίζουν βασικό ρόλο. Ο ίδιος τονίζει κόπου για κελύους που ζουν δεμένοι με δυο πατρίδες: «Ζούν μια σχιζοφρενική κουτούρα και μόνο ο καλλιτέχνης μπορεί να φέρει τους κόμους κοντά».

Ο Στήβεν Αντωνιάκος κατάγεται από την Πελοπόννησο, μετανάστευσε στην Αμερική το 1930 και σαφώς τα έργα που εικονίζονται είναι εντελώς αποκομμένα από την ελληνική όψη της τέχνης. Οι συνθέσεις του, ένας μεγάλος ξύλινος κύβος, που κάτω του έχει χωματίστρα φως νέον και δύο πίνακες σχεδόν μονοχρωμικοί που πίσω του υπάρχει πάλι φωτισμός νέον, αποτελούν μια προχωρημένη εικαστική άποψη.

Ο Λουκάς Σαμαράς γεννήθηκε στην Καστοριά και έφυγε στην Αμερική το 1948. Θεωρούμενος σαν ένας από τους σημαντικότερους ζωγράφους στην Αμερική και στην Ευρώπη, ο Σαμαράς μας παρουσιάζει μια σειρά από νεκρές φύσεις, με εξηρασιαστικιστικές τάσεις και με μια ανάμνηση από τον μακεδονικό ήρωα. Τα έργα του αυτά έχουν ένα στοιχείο, θα λέγαμε, σιγνογραφικό. Εκτός από τους πίνακες του, εικονίζονται και δυο συνθέσεις με κουτιά, όπου η επέμβαση του καλλιτέχνη δίνει ένα περίεργο αισθητικό αποτέλεσμα. Τα έργα αυτά φυσικά έχουν και την ιδιότητα των γλυπτών, όπου όμως το χρώμα δίνει τον τόνο.

Ο Βλάσης Κανάρης έχει γεννηθεί στην Αθήνα, έχει σπουδάσει στην σχολή καλών τεχνών, αλλά στη συνέχεια στη Ρώμη και στο Παρίσι. Στά έργα του παρουσιάζει με μικρή τεχνική, μη παραστατικές εικόνες, όπου κυριαρχεί το άσπρο και η φθορά. Σε έναν πίνακα του τα παρ...

Εκφράζονται διττά με τὸ λόγο

Ηθοποιοί και ποιητές

Γνωστοί πρωταγωνιστές του θεάτρου και οι ποιητικές επιδόσεις τους.

Πολλοί είναι οι ηθοποιοί που ασχολούνται με την συγγραφή και μάλιστα με επιτυχία. Αφήνουμε έκεινους που συγγραφούν θεατρικά έργα και που δεν είναι ληιοι, επίσης δεν θα σταθούμε σε κάποιους που επιδιόχονται στην πεζογραφία (σαν τον Μάκη Πανώριο) και θα σταθούμε περισσότερο στους ηθοποιούς που υπηρετούν και την ποίηση.

Και δεν είναι ληιοι. Από τους παλαιότερους αναφέρουμε τον Μίμη Φωτόπουλο, που έχει γράψει επίσης και θεατρικά έργα (κάποια παχθόρνια με επιτυχία) καθώς και τα θεατρικά του άπονημονεύματα αλλά και άναμνήσεις από τις περιπέτειες στην Μέση Ανατολή. Ογκώδες ποιητικό έργο, έξολλου, έχει και ο Θάνας Κωτσόπουλος, που περισσότερο, όμως, έριξε το συγγραφικό του δόρυς στην συγγραφή θεατρικών έργων, που εκδόθηκαν, μάλιστα τον τελευταίο καιρό σε τρεις όγκώδεις τόμους.

Ποτόσο, ως στοχαστή στο ποιητικό του έργο, που άρχίζει χρονικά από το 1933, καλύπτει δηλαδή μια προπαξία μισού αιώνα. Στο βιβλίο του «Ποιήματα 1933-1983» ο Κωτσόπουλος, δίνοντας την συνολική ποιητική δουλειά του γράφει στον πρόλογο του «Πηγάζου από την ίδια ψυχή και δημοσιεύονται τώρα, χωρίς να σημειώνεται η χρονική στιγμή που γένησε το κάθε ποίημα. Ας μη ζητήσει λοιπόν ο άναγνώστης να βρεί την εξελικτική πορεία του δημιουργού μέσα στα άνόμοια ποιήματά του. Ίσως, από μόνος του ο άναγνώστης να θέλξει να τα προσδιορίσει, από το βαθμό της ώριμότητάς τους ή της διάθεσής τους. Μά ο δημιουργός του δεν τὸ θέρησε αυτό άπαιρήτοι γιατί πιστεύει πως κάθε λυρική στιγμή του τόν εκφράζει. Ολες του λοιπόν οι έλλιπες τώρα κρήναι από τὸ άν κατάφερε να συγκινήσει τὸν άναγνώστη».

Ετσι ο Κωτσόπουλος γράφει τα ποιήματά του, σίγουρα για να εκφραστεί, μὲ και για να συγκινήσει τὸν άναγνώστη. Τα ποιήματά του εκλεκτό ηθοποιό είναι χωρισμένα σε έκλεινα που έχουν άμοιοκαταληξία και στα άλλα, που δεν έχουν. Θεματικά υπάρχουν μεγάλη ποικιλία, αλλά είναι φανερό ότι η θητεία του Κωτσόπουλου στο θέατρο επηρέασε και την ποίησή του. Πως θά 'ταν, άλλωστε δυνατόν να μη γίνει έτσι. Οι θεατές, ο Άμλετ, οι Οιδίποδες, οι Τριτοετες περνούν μέσα από τους στήχους του. Ας δοκιμα ένα από τα άμοιοκαταληκτά ποιήματά του, που έχει τὸν τίτλο «Το γουόυάκι».

Στὸ λίσφοτο λιάδι

μά του «Τύψη», από την συλλογή «Τρλόγια». Γράφει ο Βρεττός: Τύψη χωρίς καμιά έννοχία αλίονα κλίμα. Τάπος κάρος άλυσοδεμένος σε εσφνικό θάρστρο μέσα δρεπανιφόρος σκελετός Βερζέκι μετά τὸν πρώτο πανικό τήν πρώτη βουρδουλιά. Κάποι άν έρμους κἀτι σαν κλάση πάντα

Εμεινες μόνος/ μέσ στὸν πελώριο εαυτό σου τυλιγμένος/ παλιόσος κρύος θλιβέρδς κι δεσιόδκρυτος/ με τις μογιές της κόλακείας στη μουτσούνα σου/ πὸ τή μελίση ύπερο

Δημήτρης Ποταμίτης

ψία σου δεν κρύβουν/ τήν έγωπάθεια και τὸν ναρκισισμό/ και τὰ πανόκριβα κοουτούγια σου πὸ τὰ 'έλιες/ απὸ πολύτιμο δέπτρο νεοστάρια/ κι άντικων σ' άλλους γενήσιους κι άξιους καλλιτέχνες/ και θά πεθάνεις, να ζυγώνεις κι ο καιρός/ σαν τὸ ακιλι πὸν δεν τὰ θόθουν κἀν ζωφίλοιο/ μὰ τὸ πετὰν άδιόφορο άλλοι στα σκουπίδια».

ΠΟΤΑΜΙΤΗΣ ΚΑΙ ΒΑΛΑΒΑΝΙΔΗΣ

Από τους πιο γνωστούς νεότερους ηθοποιούς, ο Δημήτρης Ποταμίτης άσχολείται επίμονα με την ποίηση, αν κρίνει κανείς από τὸ ότι έχει εκδόσει ως τώρα έξι ποιητικές συλλογές, από τὸ 1964 μέχρι και πέρσι. Οι τίτλοι τους είναι: «Συμπόσιον», «Η Δολοφονία τὸν άγγέλου», «Ο άλλος Δημήτριος», «Ένα δέντρο που νοιζει πως είναι ποίη», «Τὸ άρχαιο ααδύφωνο» και «Τὰ πυρηνικά ποιήματα». Στην ποίηση τὸ Ποταμίτη διαφαίνεται η θεατρική του θητεία, όπως είναι φυσικό, αλλά και μια ειρωνία για τὸν σημερινό κόσμο, για την σημερινή άζη... Γράφει κάπου, στὸ ποίημα «Η Ελλάδα ποτὲ δεν πεθαίνει»:

Γιαγιά πρὶν πεθάνεις Στάσου ν' άκούσεις τὰ άληθινά παραμύθια Υπάκουον δυο δράκοντες Ο ένας άνομάζεται δράκοντας νετα-σκέτα Και σὸ παρνεϊς σπαθὶ νὰ τὸν πολεμήσεις Ο άλλος άνομάζεται παληκάρι της φακίης Και σὸ παρνεϊς λουλουδία νὰ τὸν υποδέχεται Είναι κι οϊ δὺ σούπερσπαρ Κι εγὼ έχω ένα έρεπιπο μέσα στὸ κεφάλι μου Οπου νὰ πῶ με άκολουθάει Πὸν είναι λοιπὸν ἡ Ελλάδα πὸν ποτὲ δεν πεθαίνει;

Κι επίσης στὸ «Δημοψήφισμα» ο Ποταμίτης παίζει κυνικά: Πῶς σὰς είναι πὸ δρεστώδ Τὸ κοστῆσας ἢ ο άστος;

Η ελληνική ποίηση

φώνασε τους: κάπστε θ' άφανιστούν ἡ έποχή πλησιάζει θά εξαφανιστούν ἡ έποχή τὸς ξερνεί- φώναξε τους ας θά σ' άκούσουν. Πάλεις, κωμισόλεις, χωριά τέρατα μὴν της ἡ ζωή πολεμάει γάδξει τὸ καρφι τὸν σπυριών της ένα έμεις αιδόια έρεβίζουμε και φαλλούς.

ΠΟΤΑΜΙΤΗΣ ΚΑΙ ΒΑΛΑΒΑΝΙΔΗΣ

Από τους πιο γνωστούς νεότερους ηθοποιούς, ο Δημήτρης Ποταμίτης άσχολείται επίμονα με την ποίηση, αν κρίνει κανείς από τὸ ότι έχει εκδόσει ως τώρα έξι ποιητικές συλλογές, από τὸ 1964 μέχρι και πέρσι. Οι τίτλοι τους είναι: «Συμπόσιον», «Η Δολοφονία τὸν άγγέλου», «Ο άλλος Δημήτριος», «Ένα δέντρο που νοιζει πως είναι ποίη», «Τὸ άρχαιο ααδύφωνο» και «Τὰ πυρηνικά ποιήματα». Στην ποίηση τὸ Ποταμίτη διαφαίνεται η θεατρική του θητεία, όπως είναι φυσικό, αλλά και μια ειρωνία για τὸν σημερινό κόσμο, για την σημερινή άζη... Γράφει κάπου, στὸ ποίημα «Η Ελλάδα ποτὲ δεν πεθαίνει»:

Γιαγιά πρὶν πεθάνεις Στάσου ν' άκούσεις τὰ άληθινά παραμύθια Υπάκουον δυο δράκοντες Ο ένας άνομάζεται δράκοντας νετα-σκέτα Και σὸ παρνεϊς σπαθὶ νὰ τὸν πολεμήσεις Ο άλλος άνομάζεται παληκάρι της φακίης Και σὸ παρνεϊς λουλουδία νὰ τὸν υποδέχεται Είναι κι οϊ δὺ σούπερσπαρ Κι εγὼ έχω ένα έρεπιπο μέσα στὸ κεφάλι μου Οπου νὰ πῶ με άκολουθάει Πὸν είναι λοιπὸν ἡ Ελλάδα πὸν ποτὲ δεν πεθαίνει;

Κι επίσης στὸ «Δημοψήφισμα» ο Ποταμίτης παίζει κυνικά: Πῶς σὰς είναι πὸ δρεστώδ Τὸ κοστῆσας ἢ ο άστος;

Δημήτρης Ποταμίτης

τὰ φώτα Τὰ καλόδια άχλίζει πέσα ἡ πόλη κι εγὼ κυνηγιμένος γκρόμσια φαλιός βασάνισα ζωφία έπληξα θρέφει εγὼ έβαλα φωτιές εγὼ, εγὼ.

Οραία ποίηση, οιοθωνική. Μά να και ένα άμοιοκαταληκτο, που τιλοφορείται «Ερωτας»: Στόμα άνοχτὸ δίχως φωνή, και χόδα πᾶνω σ' ένα άκατάστατο κρεβάτι. Παίξεις τὸν τοίχο, εγὼ τὸν ύπνο-δάτη πρόσωπο μέσ στους πίνακες, λιθάδια. Τὸ δέμα άκούραστο, σφιγγει, άπλώνει άνοχλητὸ δροσιά από τὰ σε-υλάνα

Τὰ νέα βιβλία

«Η αξία της γυναίκας», συλλογή κειμένων

Ένα βιβλίο με κείμενα τὸν Τζὼν Στιούαρτ Μιλ, Φρίντριχ Έγκελς, Αύγουστο Μπέμπελ, Αλφρεντ Αντλερ, Γκρέγκορι Ζιλμπουργκ και Ρόμπερτ Ζάιτενπεργκ που έρευνούν και άποκαλύπτουν θέματα που άφορούν τήν γυναίκα, τήν θέση της στην κοινωνία, σε σχέση με τὰ άλλο φύλο. Γράφει κάπου ο Έγκελς: «Ο πρώτος καταμερισμός της εργασίας είναι ο καταμερισμός ανάμεσα στὸν άντρα και τή γυναίκα για τήν παραγωγή παιδιών, ἡ πρώτη ταξική αντίθεση που έμφανίζεται στην ιστορία συμπέφει με τήν άνάπτυξη τὸν άναγνατισμό τὸν άντρα με τή γυναίκα στην μονογαμία και ἡ πρώτη ταξική καταπίεση που καταπίεση τὸν γυναικεύο φύλο από τὸ άντρώπο». Από τὰ κείμενα αὐτὸ καταλαμβάνει κανείς τὸ έπίπεδο τὸ βιβλίου που μετέφρασε ο Δημήτρης Κωστειλόνος μαζὶ με τήν Μαρίνα Λάμη (Εκδόσεις «Γλῶσσα»).

Ρόβενμπεργκ, «Παιδιά με πέτρινα μάτια»

Ένα συγκλονιστικό και πρωτότυπο βιβλίο γραμμένο από τήν Πολωνέζα Ρόβενμπεργκ και μεταφρασμένο στὰ ελληνικά από τήν Τατιάνα Γκρίτση - Μιλιάξ, δεν είναι μυθιστόρημα, περιλαμβάνει πραγματικές ιστορίες, αλλά είναι συναρπαστικό και ενδιόφερον σαν τὸ καλύτερο μυθιστόρημα. Η Ρόβενμπεργκ αναλαμβάνει «τὰ παιδιά με τὰ πέτρινα μάτια», έννα παιδιά άυσιαστικά ἡ σχιζοφρενικά και παίζει τὸ ρόλο τὸν θεραπεύει. Οι άφηγήσεις είναι συναρπαστικές και άδέχαστες γιατί κλεινουν μέσα τους τὸ στοιχείο τὸν άληθινού. Μακριά από κάθε είδους προκατάληψη, ἡ Ρόβενμπεργκ μιλάει με άμεσότητα για τὰ όσα έζησε δίπλα σ' αὐτὰ τὰ παιδιά. Και τονίζει ἡ ίδια: «Θέλω να μεταδώσω στους άλλους τή γοητεία και τὸν σεασμό πὸν ένιωσα μπροστὸ στην φανταστική εύφιλία πὸν δειχνουν τὰ παιδιά αὐτὰ για νὰ υπερασπιστούν ένδοντα στὸ φόβο και πὸς προσπαθῶν με πλάγιο τρόπο νὰ άποκτήσουν αὐτὸ παύ έπιμῶν με τὸς ζήτη, όπως και κάθε άλλο παιδί: τή άγάπη και τήν κατάληψη που είναι άπαιρήτες για τήν έπιβίωση». Είναι ένα βιβλίο που άίζει νὸ διαδοῖς κανείς (Εκδόσεις «Κέδρος»).

Μηράνιμη Στοιπάνοβιτς, «Η άπολύτρωση»

Έχουν κυκλοφορήσει κι άλλα βιβλία τὸν Γιουγκοσλαβόου αὐτοῦ λογοτέχνη στην γλώσσα μας. Η «άπολύτρωση» έχει γραφεί τὸ 1980 και είναι τὸ πιο καινούργιο του. Μέσα από τήν άπλή μυθιστορηματική περιγραφή της μοίρας ενός κοινού ανθρώπου ξετυλίγονται και συμπλέκονται καταστάσεις που δειχνουν τήν άπομόρφωση και τὸ όλοιο είναι ζυμωμένο ο κόσμος μας. Τὸ άιώνιο και τὸ μεταθαικό, τὸ όνειρικό και τὸ πραγματικό, τὸ άληθινό και τὸ ψεύτικο, ζουν σε έναν θαυμάσιο εναγκαλισμό στὸν όποιο τὸν κρατούν άνελέητα τὰ στοιχεία πὸν συνουδοῦν τήν ανθρώπινη μοίρα: ἡ έξουσία, ἡ έτερολογία και ἡ άλλοτρώση. Ο Στοιπάνοβιτς άψηγάει με δύναμη τήν περιπλοκή τὸν Γρηγόρη Ζινατ, μὸ πάλη ζωής και θανάτου, και τὸν Στανόλο, δὺα άτόμων πὸν φαίνεται νὰ έχουν διαφορετικά έξωτερικά μὸ που ουσιαστικά ἡ μοίρα τους είναι κοινή. Τὸ βιβλίο έχει μεταφράσει ο Λεωνίδας Χατζηπροδρομίδης (Εκδόσεις «Καρανάση»).

Ζόρζε Αμάντο «Ανταρσία»

Γνωστότατος στὸ ελληνικό κοινό από τὰ πρώτα του βιβλία που κυκλοφόρησαν στὴ χώρα μας πρὶν τρεις δεκαετίες περίπου, ο Αμάντο, που έχει φτάσει πᾶ τὰ 70 χρόνια, θεωρείται σαν μὸ από τις καλύτερες μονάδες της βραζιλιακής πεζογραφίας. Είναι γνωστό και οι άγώνες του και τὰ πάλη του, αλλά και οι διοικήσεις του. Στην «Ανταρσία», που μετέφρασε ο Κ. Ταμβλάκος, μὸς δίνει τήν ιστορία δύο ήλικιωμένων διανοουμένων, ακαδημαϊκῶν και φιλελευθέρων που τόνθηκαν κατά τὸν ναζιστικό της δικτατορίας και της καταπίεσης. Ο συγγραφέας τονίζει πως τὸ μυθιστόρημα είναι γέννημα της φαντασίας του και πως κάθε όμοιότητα με πραγματικά πρόσωπα (όπως λένε και οι ταίριες) είναι συμπτωματική (Εκδόσεις «Νέα σύνορα»).

Ερμαν Εσσε, «Παράξενα νέα από κάποιον άλλο άστρο»

Στὰ πάρα πολλά έργα τὸν Γερμανό νομπελίστα συγγραφέα που διαβάσαμε στὰ ελληνικά προστίθεται τώρα κι αὐτὴ ἡ συλλογή διηγημάτων, που τὸ ένα τους δανείζει και τὸν τίτλο εὸ τὸ βιβλίο. Οι τίτλοι τὸν διηγημάτων είναι «Αύγουστος», «Ο ποιητής», «Ονειρο Φλάουτου», «Τὸ δυσκόλο πέρασμα», «Τὸ όνειρο», «Φάληντομ» και «Ιρις» καθώς δέθαται και τὸ «Παράξενα νέα από κάποιον άλλο άστρο». Όλα χαρακτηρίζονται από τήν θαυμασία και αισθωνική γραφή τὸν Εσσε, που μὸς είναι δέθαται περισσότερο γνωστὸς από βιβλία σαν τὸ «Ντέμιαν», τὸν «Άλις της στέπας», τὸ «Ροσάλιντα» και άλλα. Τὰ διηγήματα έχει μεταφράσει ἡ Μαίρη Κιτωκοπούλου (Εκδόσεις Καστανιώτη).

Θανάση Βενέτη «Αραχναία νήματα»

Είναι ἡ τρίτη του ποιητική συλλογή (οι άλλες δύο είχαν τὸς τίτλους «Με φτιαγμένα τάρια» και «Παρίσταται») και έπιβεβαιώνει πως είναι μὸ ποιητική έλλιπία πρώτης γραμμής. Μὸς ένα συνδυασμό έντονου λόγου και γοητευτικής εμοιοσβασίας ο Θανάσης Βενέτης δημοσιεύει ένα δικὸ του πρόσωπο στην ποίηση μας, έχοντας και τὸν τὸ μεγαλύτερο τὸν Ξυκαλάου, από τήν γνησιότητα της δημοτικής ποίησης ἡ από τὰ καλύτερα έπιτεύγματα τής σύγχρονης ποίησης. Τὰ «αραχναία νήματα», τὸ στοιχείο τὸν έντομο παίζει ένα ρόλο βασανού της ψυχῆς και άγωνίας για τὸν τρομαχτικό κόσμο μας. Γράφει κάπου: «Τρέφω χρόνια τις άράχνες μου στὸ άπόνημα της ψυχῆς μου/στὰ κάποια ύποσυστάματα αὐ γέρμεις/έχουν μουσική κερμασμένες στα σάβια άναστενάσσαντα σ' ένα μεγάλο κύκλω/περπατῶς άόωστη στις φάλαγγς και στις έρμηδες/φωλάδου μέσα μου, πουλάνε άνερα άζήτητα/τριθάλια έπιχρῶα τὰ προσπαθῶν να μὸν π...

...όρατα του περιουσιάζει με μικτή τεχνική, μη παραστατικές εικόνες, όπου κυριαρχεί το όσπρο και η φθορά. Σε έναν πίνακα του τα πρόσ το κόκκινο λουλούδια δίνουν μια δραματική διάσταση στην λευκή επιφάνεια.

Τέλος ο Μίκος Μπακάνος, που γεννήθηκε στον Πειραιά και σπούδασε στην Ιταλία, παρουσιάζει τέσσερα ή πέντε σχέδια μεγάλων διαστάσεων, με θέματα που περιέχουν έντονο ύνευριό ή ένοικτικό στοιχείο.

Ας σημειωθεί ότι κίπ οι πέντε αυτοί ζωγράφοι έχουν υπό ένευρητικό τους πλαίσιο εκθέσεων στην Αμερική ή στην Ευρώπη, σε όμοιότητες ή αντίθετες παρουσιάσεις. Αξίζει να δει κανείς την έθεση των πέντε αυτών Ελλήνων του έξωτερικού.

...όρατα του περιουσιάζει με μικτή τεχνική, μη παραστατικές εικόνες, όπου κυριαρχεί το όσπρο και η φθορά. Σε έναν πίνακα του τα πρόσ το κόκκινο λουλούδια δίνουν μια δραματική διάσταση στην λευκή επιφάνεια.

Τέλος ο Μίκος Μπακάνος, που γεννήθηκε στον Πειραιά και σπούδασε στην Ιταλία, παρουσιάζει τέσσερα ή πέντε σχέδια μεγάλων διαστάσεων, με θέματα που περιέχουν έντονο ύνευριό ή ένοικτικό στοιχείο.

Ας σημειωθεί ότι κίπ οι πέντε αυτοί ζωγράφοι έχουν υπό ένευρητικό τους πλαίσιο εκθέσεων στην Αμερική ή στην Ευρώπη, σε όμοιότητες ή αντίθετες παρουσιάσεις. Αξίζει να δει κανείς την έθεση των πέντε αυτών Ελλήνων του έξωτερικού.

Η έλληνική ποίηση

ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ

Η κουρτίνα

Ο γέρος κάβεται στην καρδέκκα· ή γριά στο παράθυρο· άπ' τό γερτό της ώμο καταλαθαίνεις πώς έξω στην αλλη υπάρχει ένο δέντρο, πιθανόν άνθισμένο. Στην πόρτα στέκει καχύποπτο τ μέσο μέρος το οπιστού τό θάλα, με τό χαμένο μαχαιροπήρουνα. με τις παλιές φωτογραφίες με μία μεγάλη κουρτίνα πλαγασμένη στο πάτωμα, - αυτή πού προορίζεται να τή ράψουν πέσει τό καλοκαίρι να λιγοστεύει τό φως και τή δυσωμανία των επίπλων, με ύστερα πού χαμήλωσε τό φως από μόνο του, δε χρειάστηκε να τήν τελειώσουν, να θάλουν τους κρικούς, να τήν κρεμάσουν· έμεινε έκει, πεποιημένη, μέσα στο μακρι τή πέλα, κάτω άπ' τήν ξύλινη σκάλα, τή στραμένη στον τοίχο.

Τό δέρμα άκούριστο, σφιγγει, δαπάνει άναστράτει δροσιά από τ άσπανάνα. ΟΙ θρύσες ξεφώνικουν σάν παγώνια· γέλια και κρότοι· ό φόβος πού σκοπότει. Μάς έχει δώσει μία κλωστή άπ' τό στρώμα, μάς χωρίζει ένα χτύπημα στην πόρτα· δέν πάω ν' άνοιξω κι άς χτυπούν άκόμα. Μιρίζει δειλινό, κομμένα χόρτα· άταν θραυιάζει πιά πολύ μ' άρρώσεις. Ντιένσαι, σέ κρατάω να μην πέσεις. Ξίγωνα τό ποητικό ταλέντο του Βαλαωρίδη δέν ύπολείπειται από τις ύποκριτικές του Ικανότητες.

...όρατα του περιουσιάζει με μικτή τεχνική, μη παραστατικές εικόνες, όπου κυριαρχεί το όσπρο και η φθορά. Σε έναν πίνακα του τα πρόσ το κόκκινο λουλούδια δίνουν μια δραματική διάσταση στην λευκή επιφάνεια.

Τέλος ο Μίκος Μπακάνος, που γεννήθηκε στον Πειραιά και σπούδασε στην Ιταλία, παρουσιάζει τέσσερα ή πέντε σχέδια μεγάλων διαστάσεων, με θέματα που περιέχουν έντονο ύνευριό ή ένοικτικό στοιχείο.

Ας σημειωθεί ότι κίπ οι πέντε αυτοί ζωγράφοι έχουν υπό ένευρητικό τους πλαίσιο εκθέσεων στην Αμερική ή στην Ευρώπη, σε όμοιότητες ή αντίθετες παρουσιάσεις. Αξίζει να δει κανείς την έθεση των πέντε αυτών Ελλήνων του έξωτερικού.

Κώστα Γ. Παπαγεωργίου: «Ιχθυογραφία»

Επανεκδοση του πρώτου βιβλίου μιας ποιητικής τριλογίας, πού οι έποόμενες συλλογές ήταν τό «οικογενειακό δέντρο» και τό «σκοτωμένο αίμα». Η συλλογή είναι χωρισμένη σε τρεις ένότητες με ολιγόστιχο ποίηματα ή καθεμιά. Στην πρώτη ο Παπαγεωργίου, φέρνοντας μνήμες από τόν άρχαίο κόσμο, από τόν πόλεμο τής Αλβανίας, από τήν όρθοδοξία δίνει έναν έπιφανικό κόσμο θανάτου ή διαίτησης, με έναν λόγο προαιματικό (λέει: «ό ποιητής κολλεί στη λαοεμένη λέξη/ρουφει τό σκοτωμένο αίμα/βέβηλα»), στη δεύτερη έσωστρέφεται πιά πολύ στο άτομο γιά να περιγράφει έναν τράφο από κόσμο ύποψόχθιο, ένο στην τριτή, μ' όλο πού μένει πάντα ό έπιφανικός ή άπόνωμος, ύπαρχει ένας καμψός γιά κάτι γιάτερο θλιβέρό, γιά μία διεξόδο (λέει: «Κοιρός να διέξω τούς νεκρούς/δέν τούς παραδίδω τούς μισρού/θά σε ζητήσω σε χορό/και θά φορώ/τά πιά καλά μου ρούχα/ ή όλο/ού «έπιθυμια μου Κωνσταντίνου/ ένεύχτισσα άπ' τό γλέντι το/ Σεαβάρτου...»). Τό βιβλίο του Παπαγεωργίου έχει μία δική του ρωμαλιότητα και έπιόδουνη εύαισθησία (Εκδόσεις «Κέδρος»).

ΟΤΟΠΟΣ λάμπει κάτω από έξάστερο ούρανό. Η μυρουδιά των άγριολουλουδιών, τής φρέσκιας πρασινάδας και τής θάλασσας, πλανιέται μαζί με τούς ήχους πού φτάνουν άπ' τό ύδωσ, άπ' τις ρεματιές και τό Αιγαίο. Αποβλής μήνας με φουντωμένα δένδρα με άνοιξη προχωρημένη.

Μέσ' στο σπίτι πού είναι πάνω από τή θύση, δάθε άπ' τήν έκκλησιά, ή κυρά-Αναστασία τελειώνει τις πασχολιτικές προετοιμασίες. Τά μάτια της πέφτουν στα κόκκινα αυγά πού από τήν αύη πάλευε να τά γυαλίσει με τό λάδι και χαμογέλας. Η καρδιά της χτυπάει από χαρά και τό πρόσωπό της φωτίζεται σάν ήλιος.

Ένας ύνατός σμπάρος έρχεται άπ' τήν αλλη ή ή κυρά-Αναστασία κοιτάει τριγύρω σαστισμένη. Πρωτο του αλουσύνελας και δεύτερος και τρίτος σμπάρος άκούστηκε. Σάν τρελή πετάγει στο παραθύρι.

«Χρήστο! Χρήστο! Γιάννη!

Κραμιά άπόπριση δέν έρχεται ώς έκει. Ανάστατη άνοιγει γρήγορα τήν πόρτα και καλώντας τά δυο της παλικάρια κυλάει στα σκαλοπάτια. Πλω τής άλαουθάει τό πασχάλινό μανάρι εσφαισμένο.

«Χρήστο! Γιάννη!

Ο Γιάννης κι ο Χρήστος ζαρωμένοι πίσω από τόν πλούσιο σε πρασινάδα φράχτη, ούτε μιλούν, ούτε άνασάνουν. Κοιτάζονται κατάματα, δαγκώνουν τό χέλια κι είναι κίτρινοι σάν τόν φουφύρι.

Κι ή μάνα τους, λές και τρελάθηκε, φωνάζει άκόμα. Ο Χρήστος άψασαίζει να μιλήσει.

«Μάνα... λέει και πνιγεται ή φωνή του. Κι ή κυρά-Αναστασία όρμειει κατά τό φράχτη. Τους άγκαλιάζει και τούς δυο, τους σέρνει έξω άγριεμένη, τούς ψαχυλεύει, τούς πασατεύει τά πόδια και τά χέρια. Τής ξεφυώνει ένα όνοστέναγμα θαυό κι άκόμα συγχυμένη τούς ρωτάει:

«Μή πού χτυπήστές;

«Όχι. Όχι μάνα, λέει ο Χρήστος. Ο Γιάννης. Ηθέλε να δοκιμάσει. Τους κοιτάει κατάματα, τους άγκαλιάζει, χαμογέλας, τούς σφιγγει πιά κοντά της, τούς φιλάει και τους τραβεί γιά τό σπίτι.

«Όχι μάνα, ένώ λέει ο Γιάννης. Ο Χρήστος. Αυτός ήθελε να δοκιμάσει.

«Παλιόπαιδα τούς λέει χαϊδευτικά. Εκείνος ό μπόρμπας σας, ό προκομμένος, άς έδώσε μπαρούτι;

«Μα μάνα.

«Και φτιάξτε ψυοέκια;

«Μα, μάνα.

«Και τά σκάσατε;

«Δοκίμασε ό Γιάννης, μάνα. Γιά τό θράδυ. Στην έκκλησιά. Θά σκάσουν τους τ' άλλα παιδιά. Δέν θά σκάσουν μάνα; Είναι Ανάσταση.

«Σούτ.

«Δέν είναι Ανάσταση, μάνα τό θράδυ; Η Αναστασία τούς κοιτάξε μ' άνήσχο θλέμμα. Στο πρόσωπό της χύθηκε ένα σύννεφο μαύρο και θαυό.

«Μα, ψιθύρισε κι ή φωνή της έτρεψε και κόμψιασε. Τό θράδυ είναι Ανάσταση. Όμως τά μπαρούτια αυτά τά ψυοέκια και τά δυναμίτια...

«Τί έχει μάνα και σ' άθήκε ή φωνή σου;

«Στά πόδια τους περικλώθηκε τό πασχολιτικό μανάρι, βέλαξε, κι όλοι άντόμα χόθηκαν στον σπίτι. Πλω τους έλειψε ή πόρτα.

Τό έλληνικό διήγημα

Μια Πασχαλία σαν και σημερα

Του Πάνου Σαμαρά

έλειπαν έργατιά τό Λαύρι. Μήνες τούς καρτερούσαν οι γυναίκες τους γιά ν' άνοιξει τό σπιτικό τους, να γεμίσει με γέλια και χαρές.

Από νωρίς ντυμένοι με τό γιορτινό τους, άνέβαιναν γυναίκες και παιδιά, κρατώντας λουλουδία ως τ' άδωια. Εκεί στήσαν κουβέντα. Τά μάτια τους ήταν καρφωμένα κατά τό λόγο πού έβγαίνει στο έγγαντο και τ' αύτία τους ήταν τευτεμένα στον κάθε ήχο πού κυλούσε άπ' τήν πλαγιά. Όλοι τους έβραν πώς σάν οι άντρες θγαίνανε στη γριά να κατηφορούσαν πιά τό χωριό, θά σκάζαν όσα δυναμίτια κουβαλούσαν μαζί τους άπ' τό Λαύρι. Ω, πόσο ή άνυπομονασία δέν τους άφνεε στιγμή με τήν κοιτάζουν, στιγμή να μην άφουγκραστούν.

Μαζί τους ήταν κι ή Αναστασία.

Κι ήρθε ή μεγάλη στιγμή. Αντιβούσαν οι λαγκαδιές από τή δυναμίτια, άντιάλησαν τά ρουμάνια ως κάτω στο Αιγαίο, σκίρτησαν οι τόποι άπ' τόν έρχομό των δουλευτάδων. Και στράβηκε ό δρόμος με λουλουδία και γέμισαν οι άγκαλιές από δώρα πασχολιτικά φερμένα άπ' τή χώρα και βούρκωσαν τά μάτια από δάκρυα χαράς και πλημμύρισε ά άγέρως άπ' εφρονιητά και γέλια.

Όμως πού ήταν ό πατερούλης τής Αναστασίας;

Ανήσυχη ρωτούσε, ύσπου μέσα στο πανδαιμόνιο τής χαράς, τράμπε να πάρει άπάντησι.

«Ο πατέρας σου; Εκωφε άπ' τόν άπάνω δρόμο γιά τό κονάκια.

«Τά κονάκια,

«Ναι, σού λέω. Εφυγε δυο ώρες πριν από μάς.

Μάς τότε όρθο κοφτά. «Θα κατέβω στο γιαλό και θά χτυπήσω τόσα ψάρια, πού θά πνιξέω τό χωριό στο θαλασσινό μεζέ».

«Και πήγε;

«Κουβάλαγε ένα ταγάρι δυναμίτι. Γιατί να μην πάει;

«Όι τόν χρυσό μου, πατερούλη.

«Μα δέν πετύχει όμως κοπάδια στο γιαλό, θέλω ν' άκούσω τί θά λέει, τής ειπτε ό χωριανός τής και έξέκοψε γιά τήν άπάνω γειτονιά.

Αντιβούσαν οι λαγκαδιές άπ' τή δυναμίτια, σκίρτησαν οι τόποι άπ' τόν έρχομό των δουλευτάδων...

μπροστά τους τόν Κωστή, τόν ψαρά, να στέκεται βουθός με χαμηλωμένο τό κεφάλι. Κι ύστερα από μία μικρή ανη, ξεσπασε ή μητέρα, πιάνοντας τόν Κωστή άπό τούς ώμους.

«Μία, μην έγινε κακό;

«Κακό! Κακό! φώναξε κι ή Αναστασία, έτοιμη να ξεσπάσει σε κλάμμα.

«Τί, τίποτα... Τίποτα... τραυλιές ο Κωστής.

«Πές μου, πού είναι;

«Τέντωσε τά μάτια ό ψαράς και τά κάρφωσε, έτοι γυάλια και λαμπερά πού ήταν μέση στη νύχτα, στα δικά της.

Τόν παραμέρισε με θια ή μητέρα από μπρος τής και πήρε τό δρόμο τρέχοντας κατά τό κονάκια. Κοντά της ή Αναστασία πότε έπεριε, πότε σπικωνόταν σκούζοντας «Πατερούλη!» κοντά τής κι ό ψαράς, και γυναίκες κι

άντρες, πού πετάχτηκαν άπ' τήν έκκλησιά.

Ετοι έμηρώσε ή μητέρα, έτσι κι ή κόρη τής ή Αναστασία. Τρέχοντας πάνω στις όπότερες άκτές πού πλαγιάζαν στην κόχη του Αιγαίου, κάνοντας τά χέρια της χωνί και σκούζοντας.

«Γιωργάκη! Εί... Γιωργί μου... πού είσαι;

Κανέννας δέν άπόντανε. Τά κύματα έσκαζαν με πάταγα τό θράχια, οι σπηλιές όχολογούσαν και χαμηλά στην άμμοϋδία μαζεμένα τά τραπεζοπόμια, έλεγαν πώς αύη τή νύχτα θά τρελαθεί ή μάνα τής Αναστασίας του Γιωργί ή γυναίκα.

Σάν έφεξε καλά τήν άλλη μέρα, μαθεύτηκε πώς είχε γίνει τό κακό. Κατηφόρισε, ό Γιώργος όπ' τό κονάκια, λίγο πριν πέσουν τ' άπόσκια. Δίχως να χάσει ούτε λεπτό άνέθηκε ψηλά στο μεγάλο θάραμο πού τόν λένε Δαλιακόρι κι έκανε σινιάλα στον ψαρά, τόν Κωστή, πού ψάρευε στ' άνοικτά με πετονιά.

«Θά ριξώ, τού φώναζε.

Και σάν είδε τόν Κωστή να τόν ζυγώνει, άναψε ένα δυναμίτι και τόν πέταξε μακριά. Βόγγηξε ή θάλασσα κι ό βόγγος άπλώθηκε στις πλαγιές. Φούσκωσε τό κύμα κι όπρισε κι ύστερα έπεσε από ψπλα κι ήταν σάν να γελούσε. Με τό γέλιο του μαζί άκούστηκε τό χέχανο του Γιωργί, κι από κοντά ήχηρή και χαρούμενη ή φωνή του!

«Ζύγωσε, ζύγωσε Κωστή, κι άπόψε θά σου γεμίω δέκα θάρκες ψαρί. Ψάρι να δει τό μάτι σου και να χορτάσεις ό' όλη σου τή ζωή.

Όστόσο, σάν πάλι άπλώθηκε γαλήνη, στα νερά δέν έπλεαν άλλα αλλά από τρία κεφαλόποια μεγάλα κι από σαβουράψαρο. Ο Κωστής τά τρόβησε στη θάρκα του με τήν άπόχη. Ο Γιώργος φώναξε.

«Τώρα θά δεις!

Έκαρφώσαν με μιάς στις άνατολικές άκτές από τό Διαλιακόρι και τρόβηξε πάνω άπ' τό Κρεμστό. Ερπιασε σάν μανιασμένος, σάν τρελάς. Ζυγίστηκε πάνω άπ' τήν θάλασσα, πού μαύριξε. Ο Κωστής τού φώναξε δυνατά.

«Τό νου σου Γιωργί!

Ο Γιώργος τ' άπάντησε μ' ένα πλατύ και ήχηρό γέλιο και με μιάς άναψε ένα δυναμίτι, τόν σφενονίωσε άριστερα τού, άναψε δεύτερο, κι έτσι πού κρατάγε στο χέρι του τόν τρίτο δυναμίτι, ένας δυνατός και έρδός κρότος άκούστηκε, λές και γκεμίζονταν τά θάρκια στον θυθό κι από κοντά ένας κατάλευκος καπνός κι ένα σπούξιμο σ' άνάβαινε από τακαλί λουσοσμένο.

«Γιωργί!

Φώναξε ό ψαράς και έλαμνε γρήγορα κατά τό Κρεμστό.

Στη στιγμή σκόρπισε ό καπνός. Εκεί ψηλά φωνήκε ό Γιώργος. Εσκουέ και χειρονομούσε με δυο σάν έύλα χέρια πού μία κοτακόκκινη γραμμή τά ένωσε ίσια με τό κύμα.

«Γιωργί!

Φώναξε πάλι ό ψαράς και στήν στιγμή ό Γιώργος κυλήστηκε στο κύμα. Έλαμνε πιά γρήγορα ό Κωστής. Πέταξε τό ποκμάκισο και θοάτηξε. Βγήκε στον άφρό, φώναξε πάλι, ξεναβούτηξε, ξεναβήθηκε, κι ώστόσο, ό Γιώργος πουθενά δέν φάνηκε.

Η μητέρα τής Αναστασίας χρεστάθηκε καιρό και καιρό γιά να κοιμηθεί ήσυχά σάν άνδρας. Όμως δέν χρεστάθηκε πολύς καιρός να περάσει ως τή μέρα πού πέθανε, έναν χειμώνα, πού τό χιόνι είχε πνιξει τό χωριό και τά θουνά.

ΠΑΣΧΑΛΙΑ σάν και τώρα. Η κυρά-Αναστασία ήταν δεκατριών χρονών κοπέλτσια, μόλις είχε τελειώσει τό σχολείο του χωριού. Η μητέρα τής ή μακαρίτισσα τής είχε φτιάξει ένα κόκκινο γραμμωτό φαρδύ φουστάνι γιά να τό φορέσει στην έκκλησιά, γιά να πάει μ' αύτό στο χοροστάσι πού θά χόρευαν τά παλικάρια, να τή χορεί και ό καλός τής πατερούλης, πού τόν περιεμαν να ρθει άπ' τήν Ερζινιά.

Ηταν άνήφορα Μεγάλη Πέμπτη. Πέρα γιά πέρα πάτρα στο χωριό, στα σπίτι, στους αύλλήγρους, στους δρόμους. Οι προετοιμασίες όλα και γίνονταν πού βισιακό. Βάφονταν εκαιοντάδες τά αυγά, κοσκινιζόταν όκάδες τό άλευρι γιά τις πασχολιτικές καυλούρες και τά μαγαζιά γεμίζαν από γυναίκες και κορίτσια πού ψωνίζαν. Άνιμερα Μεγάλη Πέμπτη. Κι ή είδησι έφτασε από τήν αύη και γύρισε όλες τις πόρτες του χωριού. Πάνω κάτω, τήν ώρα πού άβάνερε, ό ήλιος κατά τις πλινθίες θά έρχονταν οι άντρες στο χωριό πού μήνες τώρα

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ έτρεξε όσο γρηγορότερα μπορούσε σπίτι.

«Μάνα! φώναξε.

«Δέν ήρθε;

«Στό γιαλό! Πήγε στο γιαλό γιά ψάρι!

«Μιά, σέ καλά του κόρη μου! Σά να μη φτάνουν τά γύδια μας γιά νόχουμε μεζέ; Πάσχα είναι και θά μάς περισσούσει. Τά θά θέλει τά ψάρια;

«Μάνα, γιά μάς φχαριστήσε;

«Νά μάς φχαριστήσε! Είναι μεράκι του να ρίχνει στο Αιγαία δυναμίτι. Τόν έβρω γύ, από παιδί.

Πλάγωσε ό ήλιος, έπαισε ή νύχτα, κόντευε να χτυπήσει ή καρμάνια γιά τήν έκκλησιά κι άκόμα να φανεί ό πατερούλης.

Στα κεφαλόσκαλο κοσμίσανε κόρη και μάνα καρτερούσαν.

«Μάνα, άκόμα δέν ήρθε ψιθύριζε ή Αναστασία κι ή μητέρα τής τής χιούεσε

ΜΕΖΑ στο σπίτι στριφογύριζε άνήσχος ο Χρήστος. Σε μία στιγμή σταμάτησε, χάιδεψε τό πασχάλινό μανάρι και ψιθύρισε με χαμηλή φωνή:

«Μάνα σε τό Γιάννη να δοκιμάσει τά ψυοέκια. Η κυρά Αναστασία τόν κοιτάξε με λυπημένο θλέμμα. Η όψη τής πήρε τήν τρομάρα έκείνης τής νύχτας πού δεκατριών χρονών κοπέλα έτρεχε στην άκτή κοντά στη μητέρα τής καλώντας τόν πατερούλη.

Τώρα τήν πλησίασε ό Γιάννης.

«Εού, δέν μάς αγαπάς, μάνα; Αφός είναι Ανάσταση. Όλα τά παιδιά θά ριξουν ψυοέκια στην έκκλησιά.

Τότε, ή κυρά-Αναστασία άποφάσισε. Φώναξε τά παλληκάρια τής να καθήσουν κοντά της, κι άταν καθήσαν, όρχισε με ανανή φωνή να τούς λέει τήν ιστορία του παππού τους. Μία ιστορία πού δέν ήθελε ποτέ να τούς τήν πει και μάλιστα τούτ ή μέρα πού άστράφτε ή χαρά πέρα γιά πέρα και πού όλοι κι όλο στολίζονταν κι ετοιμάζονταν να γιορτάσουν τήν Ανάσταση. Οστόσο όμως τά ψυοέκια πού έπιέμαν να ριξουν τά παιδιά τής, τήν άνάγκασαν να πάρει τήν άπόψη και να όρχισε:

«Τότε, ήμουν δεκατριών χρονών κοπέλα...